

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากึ่งทดลอง (quasi-experimental research) เพื่อศึกษาผลการสอนอย่างมีแบบแผนต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ

ลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ศึกษาในงานวิจัยเป็นสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจชนิดเบิร์ต (Bird's respirator) ในหอผู้ป่วยโรงพยาบาลมหาราชา จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่าง

สมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยที่อยู่ในระหว่างได้รับเครื่องช่วยหายใจในหอผู้ป่วย อายุรกรรม 1 โรงพยาบาลมหาราชา จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองจำนวน 32 ราย และกลุ่มควบคุมจำนวน 32 ราย ซึ่งกำหนดค่า effect size = 0.70 ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ค่า power (1-B) ที่ 0.80 โดยศึกษาจากตาราง 22-9 (Polit & Hungler, 1991) ในการกำหนดค่า effect size ได้ศึกษาจากงานวิจัยที่ผ่านมา มีงานวิจัยแบบกึ่งทดลองที่เกี่ยวกับผลการสอนอย่างมีแบบแผนต่อพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเอง (จันทร์จิรา, 2546 และ พนิดา, 2538) คำนวนได้ค่า effect size = 0.80 (ในภาคผนวก ข) ซึ่งเป็นการกำหนดค่าอำนาจการทดสอบที่มาก (Large effect size) แต่ยังไม่มีการศึกษาผลการสอนต่อพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของญาติผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วยซึ่งไม่ใช่การดูแลตนเอง ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดค่า effect size = 0.70 ซึ่งเป็นการกำหนดค่าอำนาจการทดสอบขนาดกลาง (medium effect size)

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ดังนี้

1. ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยที่รับไว้ในโรงพยาบาล เริ่มให้การดูแลผู้ป่วยหลังจากที่ได้รับการรักษาด้วยเครื่องช่วยหายใจ ในวันที่ 2-3 เนื่องจากเป็นช่วงระยะแรกที่ญาติผู้ดูแลผู้ป่วย ยังไม่ได้รับการสอนหรือมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยมาก่อน พร้อมจะยอมรับการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร

และเป็นผู้ดูแลหลักที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติกิจกรรมการดูแลกิจวัตรประจำวันที่กระทำต่อผู้ป่วย โดยตรง และให้เวลาในการดูแลอย่างสม่ำเสมอทุกวันหรืออย่างน้อยวันเว้นวัน

2. ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจมาก่อน
3. มีอายุ 16 ปี ขึ้นไป
4. มีการได้ยินปกติสื่อสารด้วยภาษาไทยได้
5. มีการรับรู้และสติสัมปชัญญะดี
6. ยินดีและเต็มใจให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

การจัดกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติข้างต้น แล้วจัดกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มโดยให้จำนวน 32 รายแรกเป็นกลุ่มควบคุม หมายถึง กลุ่มที่ได้รับการสอนตามกิจวัตรหรือตามปกติจากพยาบาลเป็นการสอนในลักษณะให้คำปรึกษา แนะนำในการดูแลผู้ป่วย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 รายหลังเป็นกลุ่มทดลอง หมายถึง กลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติและเพิ่มการสอนจากผู้วิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในกลุ่มควบคุมก่อนซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ หรือตามกิจวัตรจากพยาบาล หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการสอนอย่างมีแบบแผนในกลุ่มทดลอง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเพื่อการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกันมากที่สุดดังนี้

1. อายุต่างกันไม่เกิน 5 ปี
2. จำนวนเพศหญิงและชายของกลุ่มตัวอย่างเท่ากันระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง
3. การศึกษาในระดับเดียวกันคือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อนุปริญญา และอุดมศึกษา
4. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ดูแลที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดสายเลือดเดียวกันโดยตรงกับผู้ป่วย เช่น บิดา มารดา บุตร พี่ น้อง หรือจากการสมรส สามี ภรรยา และสายสัมพันธ์โดยอ้อมเช่น หลาน ป้า น้า
5. ดูแลผู้ป่วยที่มีคะแนนระดับความรู้สึกตัว (glasgow coma score) ใกล้เคียงกันโดยแบ่งเป็นสภาวะรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวได้ดังนี้ (นครชัย, 2541)
  - สภาวะไม่รู้สึกตัว (coma) คือ ระดับความรู้สึกตัวที่ 8 คะแนน หรือน้อยกว่า
  - สภาวะที่ผู้ป่วยรู้สึกตัว ระดับผู้ป่วยที่มีคะแนน มากกว่า 8 คะแนน
 ทั้งนี้ผู้ป่วยใส่ท่อช่วยหายใจจึงแบ่งเป็น 2T-8T และ 9T-10T

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ใช้แบบแผนการทดลองแบบสองกลุ่มวัดสองครั้ง (The pretest – posttest design with nonequivalent groups) (ธวัชชัย, 2530) ซึ่งจัดให้มีทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง มีการทดสอบทัศนคติ ความรู้ และการปฏิบัติการมีส่วนร่วมทั้งก่อนสอนและหลังสอนดังนี้

กลุ่มทดลอง	O1	X	O2
กลุ่มควบคุม	O3	-	O4

- X : การสอนอย่างมีแบบแผน ที่มีแผนการสอน สอนโดยวิธีการบรรยาย สาธิต
- O1, O3 : การประเมิน ทัศนคติ ความรู้ การปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง
- O2, O4 : การประเมินทัศนคติ ความรู้ การปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลอง

เครื่องมือดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นจากการศึกษาในตำรา เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ ซึ่งเครื่องมือดำเนินการวิจัยประกอบด้วย

1. แผนการสอนสำหรับกลุ่มทดลอง

แผนการสอนเรื่องการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมญาติผู้ดูแลเมื่อได้คุณสมบัติตามที่กำหนด

1) ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับญาติผู้ดูแล ชักถามอาการผู้ป่วย และแนะนำตัวเอง

2) บอกวัตถุประสงค์ในการวิจัย และบอกวัตถุประสงค์ในการสอนระยะเวลา และจำนวนครั้งที่ผู้วิจัยต้องพบกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยบอกถึงประโยชน์ในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะร่วมในการวิจัยครั้งนี้ได้ด้วยตนเอง และถ้า

กลุ่มตัวอย่างไม่พอใจที่จะเข้าร่วมในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถที่จะปฏิเสธการเข้าร่วม หรือ
 ออกจากการวิจัยได้ ขั้นตอนนี้ใช้เวลา 5 นาที

ขั้นตอนที่ 2 ให้ความรู้โดยมีลำดับวิธีการสอนดังนี้

1) สอนเป็นรายกลุ่ม กลุ่มละ 3 - 4 คน
 2) ก่อนสอนให้ญาติผู้ดูแลมีการแนะนำตัว
 3) บรรยายถึงประโยชน์การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย และ
 ชักถามญาติผู้ดูแลโดยใช้เทคนิคการจูงใจตามแผนการสอน ใช้เวลา 10 นาที

4) ญาติผู้ดูแลดูสื่อจากวีซีดี เรื่องการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแล
 ผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ ซึ่งจะมีรายละเอียดในเรื่องต่างๆดังนี้

- ประโยชน์การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย

- องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย ซึ่ง
 ประกอบด้วย การประเมินอาการผู้ป่วย การร่วมกันวางแผนกับทีมสุขภาพในการบอกปัญหาและ
 ความต้องการของผู้ป่วย การปฏิบัติกิจกรรมในการดูแลผู้ป่วยทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เช่นการดูแล
 รักษาความสะอาดปากฟันและร่างกายทั่วไป การพลิกตะแคงตัวตลอดจนการจัดท่าที่ถูกต้องใน
 ขณะที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจอยู่ การดูแลฟื้นฟูสุขภาพและการประเมินสภาพการดูแลของญาติผู้ดูแล
 ผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจเกี่ยวกับการจัดเตรียมอุปกรณ์ และภาพตัวอย่างวิธีปฏิบัติการมี
 ส่วนร่วมในการดูแลกิจวัตรประจำวันผู้ป่วย ข้อควรระวังในขณะดูแลผู้ป่วย ซึ่งเป็นภาพเคลื่อนไหว
 สดขีต ขั้นตอนการปฏิบัติจริง และในบางส่วนใช้การปฏิบัติด้วยหุ่นจำลองที่แสดงวิธีการปฏิบัติเพื่อ
 ให้ญาติผู้ดูแลทราบขั้นตอนของการปฏิบัติ ใช้เวลาทั้งสิ้นประมาณ 25 นาที

5) อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ชักถามญาติผู้ดูแลหลังจากดูวีซีดี
 แล้วผู้วิจัยกระตุ้นให้ญาติผู้ดูแลได้คิดวิเคราะห์ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติการมีส่วนร่วม
 ดูแลผู้ป่วยตามแผนการสอน สุดท้ายผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญ ประมาณ 10 นาทีเกี่ยวกับกิจกรรม
 ที่ญาติผู้ดูแลมั่นใจในการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย และกิจกรรมใดที่ต้องการคำอธิบายซ้ำหรือ
 สดขีตเพิ่มเติม

6) แจกคู่มือการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยให้ญาติผู้ดูแล เพื่อนำไปพบพ
 ปรึกษาหลังการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การนิเทศติดตามและการประเมินผลโดยวิธีการดังนี้

นิเทศน์และสังเกตพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติโดยผู้วิจัยตามแบบสังเกตพฤติ
 กรรมการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยซึ่งมีข้อคำถามที่ครอบคลุมในด้านการประเมิน
 และการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดคุณภาพความถูกต้อง

ของการมีส่วนร่วม โดยประกอบด้วย คำถาม 7 ข้อ แบ่งเป็นสเกลอันดับ (rating scale) 4 อันดับ ดังนี้

3 คะแนน (ดี)	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ
2 คะแนน (ใช้ได้)	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องบางส่วนโดยไม่เกิดอันตรายกับผู้ป่วย
1 คะแนน (ต้องแก้ไข)	หมายถึง	ปฏิบัติถูกต้องบางส่วนและไม่มีประสิทธิภาพหรือปฏิบัติไม่ถูกต้องอาจเกิดอันตรายแก่ผู้ป่วย
0 คะแนน (ทำไม่ได้)	หมายถึง	ปฏิบัติไม่ได้

ถ้าในข้อใดที่คะแนนปฏิบัติได้ 0 หรือ 1 จะต้องมีการสาธิตซ้ำจนกว่าได้ 2 คะแนน ขึ้นไป ซึ่งหมายถึง ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยสามารถปฏิบัติได้และไม่เกิดอันตรายกับผู้ป่วย

2. สื่อการสอน

ในการสอนสำหรับกลุ่มทดลองประกอบด้วยสื่อการสอนดังนี้

2.1 วีซีดี เรื่องการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ เป็นสื่อการสอนที่ช่วยในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ญาติผู้ดูแลโดยจะมีรายละเอียดในเรื่องต่างๆ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในแผนการสอนข้างต้น มีลักษณะเป็นภาพเคลื่อนไหว สาธิต การปฏิบัติจริง และในบางส่วนใช้การปฏิบัติด้วยหุ่นจำลองที่แสดงวิธีการปฏิบัติ

2.2 คู่มือการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ เป็นคู่มือที่ผู้วิจัยแจกให้ญาติผู้ดูแลเมื่อภายหลังการสอนแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติการมีส่วนร่วมซึ่งเนื้อหาประกอบด้วยประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย การมีส่วนร่วมในการดูแลทั้งด้านการวางแผน การสังเกตอาการ การดูแลกิจวัตรประจำวัน การดูแลทางด้านจิตใจ เพื่อลดความเครียด วิตกกังวล ซ้ำเฟื่องระวังและการดูแลผู้ป่วยในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูสภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลแบ่งเป็น 2 ส่วน

1) ข้อมูลส่วนบุคคลของญาติผู้ดูแลได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา อาชีพ ระดับการศึกษา การรับรู้ของญาติผู้ดูแลต่อระดับความรุนแรงของผู้ป่วย โรคประจำตัว อาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นระหว่างดูแล

2) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยได้แก่ เพศ อายุ การวินิจฉัยโรค อาการความผิดปกติ ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ระดับความรู้สึกตัว

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการวัดทัศนคติการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมเป็นแบบวัดตามองค์ประกอบของทัศนคติ ที่จะบอกให้ทราบถึงความพร้อมทางจิตของสภาพบุคคลในการกระทำพฤติกรรมเป็นการวัดทั้งความรู้สึก ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัว และวิธีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ ดังนี้

ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลในทางบวก จำนวน 10 ข้อ

ทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลในทางลบ จำนวน 10 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราลิกิรท์ (Likert scale) 5 อันดับ คือเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้เลือกตอบเพียงคำตอบเดียว โดยแต่ละคำตอบมีความหมายดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด
เห็นด้วย	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อความนั้นบางส่วน
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าจะตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นเป็นส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นทั้งหมด

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

	ข้อความทางบวก (คะแนน)	ข้อความทางลบ (คะแนน)
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

การแปลผลคะแนนเฉลี่ยการมีทัศนคติโดยรวมแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 1-5 คะแนน คะแนนรวมทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัวอยู่ระหว่าง 20-100 คะแนน โดยคะแนนยิ่งมาก แสดงว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมดูแลผู้ป่วยดี และคะแนนยิ่งน้อยหมายถึง บุคคลนั้นมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยไม่ดี

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดความรู้ในการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ใช้เครื่องช่วยหายใจ เป็นแบบวัดความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากหลักการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ จากการศึกษาตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยคำถามโดยครอบครัวทั้งหมดทั้ง 4 ด้านคือ

1) การมีส่วนร่วมในการประเมินอาการ
2) การมีส่วนร่วมการวางแผนการดูแล ตัดสินใจในการเลือกการดูแล รักษาและ การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการดูแลทำกิจกรรมต่างๆ

4) การประเมินผลจากการดูแล

ทั้งหมดมี 25 ข้อ แบบเลือกตอบ คือใช่ ไม่ใช่ ไม่ทราบ โดยกำหนดคะแนนดังนี้

ตอบถูก ให้ 1 คะแนน

ตอบผิดหรือไม่ทราบ ให้ 0 คะแนน

การแปลช่วงคะแนนความรู้ของครอบครัว จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0-25 คะแนน โดยคะแนน ยิ่งสูง หมายถึงบุคคลนั้นมีความรู้การมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยดี และคะแนนยิ่งต่ำแสดงบุคคล นั้นมีคะแนนความรู้การมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยไม่ดี

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามนี้จะมีข้อความการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ ในด้านปริมาณความบ่อยครั้ง ให้ญาติผู้ดูแลประเมินตนเอง ข้อคำถามครอบครัวในด้านการประเมิน การวางแผน การปฏิบัติการดูแล การประเมินผล ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย คำถาม 25 ข้อ

ลักษณะคำตอบเป็นสเกลอันดับ (rating scale) 5 อันดับ วัดระดับความถี่ของพฤติกรรมซึ่งกำหนดคะแนนดังนี้

5 คะแนน (ทำทุกครั้ง)	หมายถึงกิจกรรมนั้นได้มีส่วนร่วมปฏิบัติเป็นประจำ ทุกครั้ง
4 คะแนน (ประจำแต่ไม่ทุกครั้ง)	หมายถึงกิจกรรมนั้นมีส่วนร่วมปฏิบัติค่อนข้าง มากแต่ไม่ทุกครั้ง
3 คะแนน (บางครั้ง)	หมายถึงกิจกรรมนั้นได้มีส่วนร่วมปฏิบัติปานกลาง
2 คะแนน (นานๆครั้ง)	หมายถึงกิจกรรมนั้นได้มีส่วนร่วมปฏิบัติค่อนข้างน้อย
1 คะแนน (ไม่มีส่วนร่วมเลย)	หมายถึงกิจกรรมนั้นท่านไม่ได้มีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติเลย
N/A (ไม่มีเหตุการณ์)	หมายถึงไม่มีกิจกรรมนั้นให้ปฏิบัติ

การแปลผลคะแนนการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยด้านปริมาณ คะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมโดยรวมแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 1 - 5 คะแนน คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 25-125 คะแนน โดยคะแนนการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยยิ่งมากแสดงว่าบุคคลนั้นมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยมาก และคะแนนการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยยิ่งน้อยแสดงว่าบุคคลนั้นมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยน้อย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาของเครื่องมือ (validity)

ผู้วิจัยนำแผนการสอน สื่อภาพวีซีดี และคู่มือการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ แบบประเมินการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย ไปตรวจสอบหาความตรงตามเนื้อหา โดยขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้ประกอบด้วย

1. อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยวิกฤตอายุรกรรมจำนวน 1 ท่าน
2. อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาล เกี่ยวกับสื่อการสอน จำนวน 1 ท่าน
3. พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาล ผู้ป่วยวิกฤตจำนวน 1 ท่าน

ผู้วิจัยนำแผนการสอน และแบบสอบถามดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง และนำไปทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริงโดยนำแผนการสอน วีซีดี และคู่มือการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยไปทดลองใช้กับญาติผู้ดูแลผู้ป่วยจำนวน 5 ราย เพื่อเป็นการทดสอบความตรงของสื่อการสอน ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ โรงพยาบาลหาดใหญ่ ซึ่งเป็นญาติผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจเป็นผู้ดูแลหลัก ไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจมาก่อน แล้วประเมินซักถามความเข้าใจโดยประเมินจากญาติผู้ดูแลสามารถตอบได้ถูกต้องตามแบบประเมินความรู้ได้ตรงกัน

การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจที่ผ่านการตรวจสอบของเนื้อหาและได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไข นำไปทดลองใช้กับญาติผู้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ 15 ราย แล้วนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่าความเที่ยงโดยรวมของแบบสอบถามดังนี้

แบบวัดทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย โดยใช้สัมประสิทธิ์ครอนบาช (Cronbach alpha coefficient) หาค่าความเที่ยงได้ 0.84

แบบวัดความรู้การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย โดยใช้ สัมประสิทธิ์แบบคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) สูตร KR-20 หาค่าความเที่ยงได้ 0.70

แบบวัดการปฏิบัติกรมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยโดยใช้สัมประสิทธิ์ครอนบาช (Cronbach alpha coefficient) หาค่าความเที่ยงได้ 0.93

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคนบตี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาสารนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตในการดำเนินการเก็บข้อมูล

1.2 ภายหลังได้รับการอนุมัติแล้วผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้ากลุ่มงานพยาบาลและหัวหน้าหอผู้ป่วยในแผนกที่จะทำการศึกษาทดลอง และมีกลุ่มตัวอย่างอยู่ เพื่อแนะนำตัวและชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินการเก็บข้อมูล

1.3 ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้เพื่อแนะนำตนเอง และอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้การ พิทักษ์สิทธิก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดให้เข้ากลุ่มควบคุมก่อนจนครบ 32 รายแรกแล้วจึงจัดให้เป็นกลุ่มทดลอง 32 รายหลัง

1.4 เตรียมผู้วิจัย โดยมีการเตรียมความรู้ ทักษะในการพูดและการสอน การฟัง การสื่อภาษา การสังเกต โดยนำแผนการสอน วิธีดีประกอบการสอน และคู่มือการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย ไปทดลองใช้กับญาติผู้ดูแลจำนวน 5 ราย ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ โรงพยาบาลหาดใหญ่ เพื่อเป็นการฝึกทักษะในการสอน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในกลุ่มควบคุม ซึ่งจากการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทั้งหมดในกลุ่มควบคุมก่อน หลังจากนั้นจึงตามด้วยการเก็บข้อมูลในกลุ่มทดลองมีวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเดียวกันทั้ง 2 กลุ่ม โดยมีวิธีในการดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 วิธีการดำเนินการในกลุ่มควบคุมมีดังนี้

ในกลุ่มควบคุมผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลก่อนทั้งหมด 47 ราย เนื่องจากผู้ป่วยเสียชีวิต

4 ราย ผู้ป่วยไม่สมัครใจอยู่ 2 ราย และผู้ป่วยได้รับอนุญาตให้กลับบ้านก่อนที่มีการประเมินครั้งที่สอง 3 ราย เหลืออีกจำนวน 6 ราย ผู้วิจัยไม่นำมาวิเคราะห์เนื่องจากมีคุณสมบัติแตกต่างไปจากกลุ่มทดลอง คงไว้ศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์เพียง 32 ราย

วันที่ 1

1) ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างและแนะนำตนเอง สร้างสัมพันธภาพโดยแสดงความสนใจต่ออาการ การรักษาที่ผู้ป่วยได้รับ โดยพร้อมที่จะเป็นแหล่งข้อมูล และตอบข้อซักถามต่างๆ แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ทราบ

2) ขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง และพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยครั้งนี้และสามารถปฏิเสธออกจากการเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องบอกเหตุผลให้ผู้วิจัยทราบ และการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล หรือเข้าร่วมในการวิจัยของญาติผู้ดูแล จะไม่มีผลต่อการรักษา หรือมีผลกระทบต่อ การดูแลทางการแพทย์ที่ญาติผู้ดูแลและผู้ป่วยจะได้รับตามสิทธิ์

3) ประเมิน ความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย ใช้แบบสอบถามความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วย โดยให้ญาติผู้ดูแลประเมินตนเองครั้งที่ 1

หลังจากนั้นได้ทิ้งช่วงห่างในการพบผู้ป่วยไป 4 วัน เพื่อให้ญาติผู้ดูแลกลุ่มควบคุมได้ดูแลผู้ป่วยโดยได้รับการสอนตามปกติจากเจ้าหน้าที่หอผู้ป่วยให้คำแนะนำตามกิจวัตรซึ่งเป็นกิจกรรมที่พยาบาลจะต้องให้ครอบครัวเข้ามา มีบทบาทในการมีส่วนร่วมดูแลผู้ป่วย เช่น ในกิจกรรมการอาบน้ำเช็ดตัวผู้ป่วยบนเตียง การให้อาหารทางสายยาง การพลิกตะแคงตัวผู้ป่วย เป็นต้น

วันที่ 5

1) ผู้วิจัยได้ให้ญาติผู้ดูแลตอบแบบสอบถามความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยชุดเดิม เพื่อประเมินความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย

2) ในการพบญาติผู้ดูแลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บอกญาติผู้ดูแล ถึงการสิ้นสุดโครงการวิจัยในครั้งนี้และกล่าวขอบคุณญาติผู้ดูแลผู้ร่วมวิจัยทุกคน

2.2 วิธีการดำเนินการในกลุ่มทดลองมีดังนี้

ในกลุ่มทดลองผู้วิจัยเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง 36 ราย เนื่องจากผู้ป่วยเสียชีวิต 2 ราย ออกจากการทดลองก่อนเนื่องจากต้องกลับไปปฏิบัติภารกิจ อีก 2 ราย คงเหลือไว้ศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์ 32 ราย โดยดำเนินการทดลองดังนี้

วันที่ 1

1) ผู้วิจัยพบญาติผู้ดูแลโดย แนะนำตนเอง สร้างสัมพันธภาพโดยแสดงความ

สนใจต่ออาการ และการรักษาที่ผู้ป่วยได้รับและพร้อมที่จะเป็นแหล่งข้อมูลและตอบข้อซักถามต่างๆแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ทราบ

2) สอบถามความต้องการในการเรียนรู้ เมื่อผู้ป่วยยินยอมเข้าร่วมการวิจัยผู้วิจัยได้อธิบายโดยใช้ขั้นตอนเหมือนในกลุ่มควบคุมในด้านการขอความร่วมมือและพิทักษ์สิทธิ

3) ประเมิน ความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของญาติผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วยครั้งที่ 1 ก่อนดำเนินการสอน โดยใช้แบบสอบถามความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย และนัดเวลาสอนกับญาติผู้ดูแลในเวลาต่อมา

4) ผู้วิจัยทำการสอนโดยสร้างสัมพันธภาพ ให้ผู้ป่วยเล่าประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วย และให้กำลังใจ บอกวัตถุประสงค์ของการสอน เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องดังต่อไปนี้

- ประโยชน์และความสำคัญของการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย
- ประโยชน์ของเครื่องช่วยหายใจ
- บทบาทการมีส่วนร่วมในการประเมินอาการผู้ป่วย
- บทบาทการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดูแล
- บทบาทการปฏิบัติ กิจกรรมในการดูแลผู้ป่วย ได้แก่ การสังเกตการทำงานของเครื่องช่วยหายใจที่ผิดปกติ และการประเมินสภาพอาการของผู้ป่วย การดูแลรักษาความสะอาดปากฟันและร่างกายทั่วไป การพลิกตะแคงตัวตลอดจนการจัดทำที่ถูกต้องขณะที่มีท่อช่วยหายใจ การดูแลฟื้นฟูสภาพ การช่วยผู้ป่วยบริหารปอด

ในขณะที่สอนมีการให้ผู้ป่วยซักถามอีกครั้งในสิ่งที่ไม่เข้าใจและ ผู้วิจัยจะสอนซ้ำในส่วนที่ญาติผู้ดูแลสงสัยหรือไม่เข้าใจ สอนโดยวิธีการบรรยาย และภาพการสาธิตจากสื่อภาพถ่ายจากวีซีดี โดยใช้เวลาในการสอน 45 นาที และให้ญาติผู้ดูแลมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และวิเคราะห์สถานการณ์ว่าตนสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ อีกทั้งได้มอบคู่มือให้ญาติผู้ดูแลนำไปประกอบการปฏิบัติหลังการสอน

วันที่ 2-4

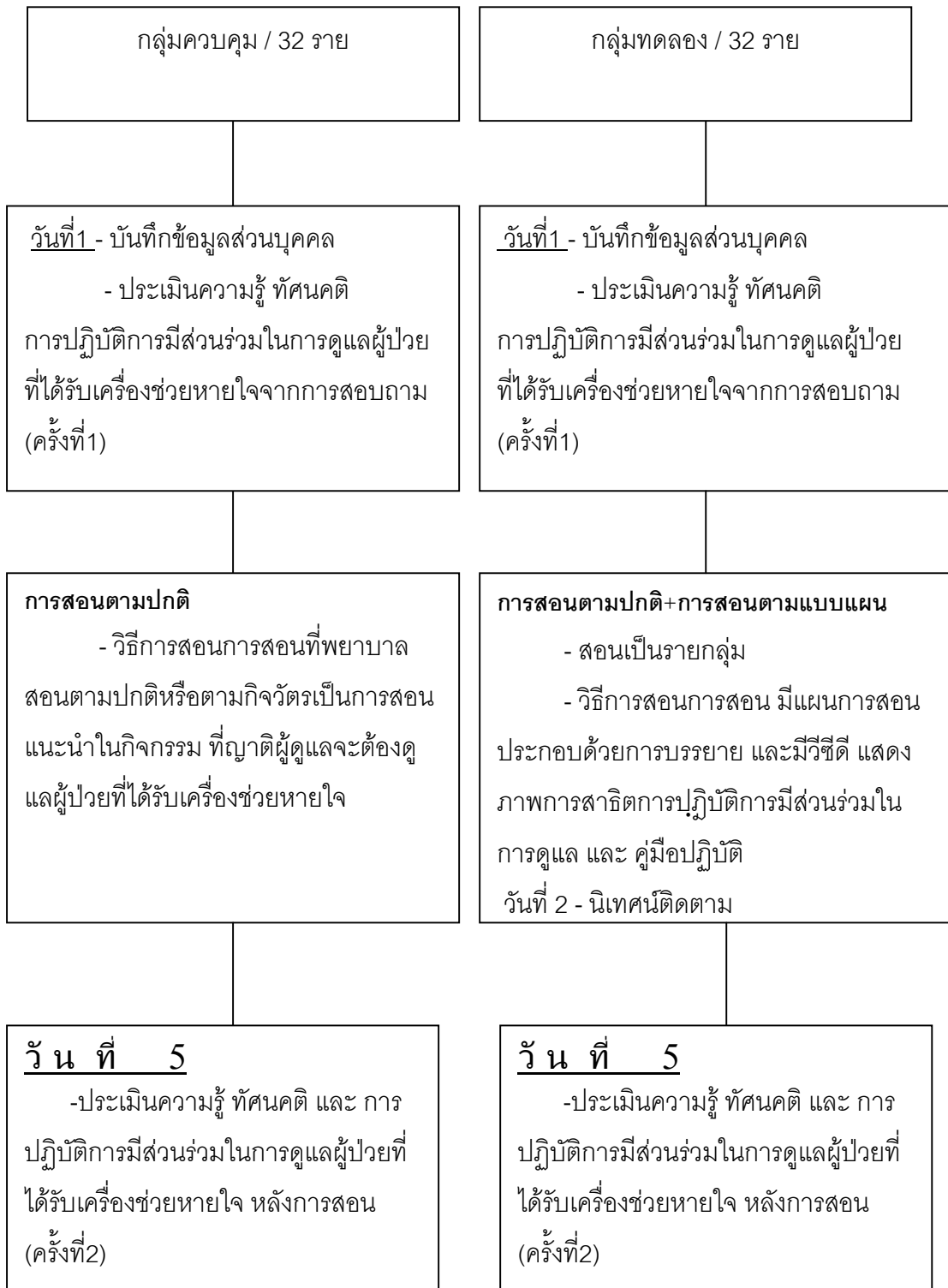
นิเทศน์ติดตาม โดยญาติผู้ดูแลจะได้รับการนิเทศน์อีกเพียง 1 ครั้ง ตามแบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ให้ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยทำการสาธิตย้อนกลับในเรื่อง การจัดทำ และการพลิกตะแคงตัว การให้อาหารทางสายยาง การช่วยฟื้นฟูสมรรถภาพปอดให้กับผู้ป่วย กล่าวชมเชยเมื่อญาติผู้ดูแลปฏิบัติได้ดีขึ้น ถ้าสิ่งใดที่ญาติผู้ดูแลไม่สามารถทำได้ก็จะไม่ตำหนิ สาธิตให้ดูซ้ำ

วันที่ 5

ประเมินผลโดยทำขั้นตอนเหมือนกลุ่มควบคุมข้างต้นนำคะแนนการมีส่วนร่วมที่ได้จากการประเมินครั้งแรกและครั้งที่สองมาทำการวิเคราะห์

หอผู้ป่วยที่ทำการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในหอผู้ป่วยอายุรกรรม ซึ่งเป็นหอผู้ป่วยที่อนุญาตให้ญาติผู้ดูแลมีส่วนร่วมในการดูแล โดยรับเฉพาะผู้ป่วยที่ใส่ท่อช่วยหายใจ ทั้งหมดมี 32 เตียง โดยพยาบาลในเวรเช้า 1 คน ดูแลรับผิดชอบผู้ป่วย 3 เตียง ส่วนในเวรบ่าย-ดึก พยาบาล 1 คน รับผิดชอบผู้ป่วย 4 เตียง ซึ่งมีทั้งผู้ป่วยวิกฤตและผู้ป่วยที่อยู่ในระยะของการหายาเครื่องช่วยหายใจ ซึ่งพยาบาลต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในกิจกรรมการดูแลต่างๆ เช่น มีการวัดสัญญาณชีพทุก 30 นาที หรือ 1 ชั่วโมง ในผู้ป่วยที่อยู่ในระยะช็อค และวัดความเข้มข้นของระดับออกซิเจนในเลือดทุก 30 หรือ 1 ชั่วโมง เจาะเลือดเพื่อส่งตรวจวินิจฉัยและติดตามผล ดูแลให้ผู้ป่วยได้รับยาตามแผนการรักษา และต้องปฏิบัติในการช่วยฟื้นคืนชีพชีวิตผู้ป่วยในรายที่อยู่ในผู้ป่วยหมดสติ และมีภาวะหัวใจหยุดเต้น หรือช่วยหายใจแก่ผู้ป่วยโดยการให้ปั๊มถุงลมช่วยหายใจ อีกทั้งให้การดูแลผู้ป่วยทั้งด้านการช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น เช็ดตัวอาบน้ำผู้ป่วยบนเตียง ให้อาหารทางสายยาง ดูแลเสมหะจากท่อทางเดินหายใจ เป็นต้น

ภาพ 2 วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยชี้แจงจุดประสงค์ของการวิจัยและอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะใช้ประโยชน์ในการศึกษารูปแบบการสอนต่อการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการตอบสนองทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณ โดยข้อมูลจะเก็บไว้เป็นความลับและนำเสนอในภาพรวม ซึ่งไม่มีผลต่อการได้รับบริการในการดูแลผู้ป่วยแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัยและให้กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะยินยอมเข้าร่วมการวิจัยได้ด้วยตัวเอง และถ้ากลุ่มตัวอย่างไม่พอใจที่จะเข้าร่วมในการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถออกจากกรวิจัยได้โดยไม่ต้องบอกเหตุผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. แจกแจงความถี่ร้อยละของข้อมูลทั่วไป และเปรียบเทียบลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ทั้งในกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติ ไค - สแควร์ (χ^2 - test)
2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติการณ์มีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent t - test และ ANCOVA
- 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนผลต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติการณ์มีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยหลังและก่อนการสอนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ independent t - test
4. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติการณ์มีส่วนร่วมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเครื่องช่วยหายใจภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติ paired t - test